

Drammen 4.11.89

Med forbehold om endringer
SPERRET til kl 1100

Statsminister

Jan P. Syse

STATSBUDSJETTET 1990

Under trontaledebatten i forrige uke uttrykte den forrige statsminister engstelse for at vi ville ødelegge balansen i hennes budsjett. Det forundret meg, fordi situasjonen faktisk er den stikk motsatte. Vår oppgave har vært å rette opp ubalansen i Arbeiderpartiets budsjett.

Problemet med tre års Ap-styring av økonomien har vært at innstrammingen ikke ga omstilling, og at innstrammingen bare rammet privat sektor. Til slutt ga partiet opp både omstillingen og innstrammingen. Regjeringen Brundtlands siste budsjettforslag øket etterspørselen uten å stimulere produksjonskreftene tilstrekkelig. Budsjettunderskuddet var stort og balansen dårlig. Det var den situasjonen vi møtte.

Resultatet er at Norge nå opplever et rentepress. Mer direkte sagt: Uten det sterke signal som ligger i at vår Regjering reduserer budsjettunderskuddet og bedrer balansen, kunne Norge ha fått opplevet en renteøkning. Ingen ting ville vært dyrere for norske bedrifter, norske familier og norske kommuner.

Det er dette som har vært avgjørende for vårt arbeide med budsjettet. Helheten har måttet veie tyngre enn delene. Det vi har gjort, er å legge en bedre bunnplanke for økonomien enn den forrige regjering gjorde. Den utskiftingen har vært tvingende nødvendig.

Jeg vil understreke at et godt budsjett er ikke det som oppfyller alle gode ønsker. Et slikt budsjett sprenger bare rammene for ansvarlighet. Vi har nettopp ikke laget et slikt budsjett. Sluttsummen måtte stemme for at landet skal kunne leve med det. Det hjelper ikke et godt formål å få litt mer penger mellom hendene hvis alle pengene blir mindre verd.

Det finnes bare én vei til å løse flere oppgaver. Det er å få ny vekst i norsk økonomi. Da må vi føre en politikk som gir grunnlaget for en slik vekst. Vi må holde fast ved det målet.

Man kan ikke se et statsbudsjett bare fra det offentliges side. Man kan heller ikke se lokalsamfunnene bare fra kommunestyrenes side. Vi må se budsjettet fra bedriftenes og skattyternes side.

Det aller viktigste ved et budsjett sett fra bedriftenes side, er om det gjør norsk konkurransevne bedre? Svaret er Ja: Vårt budsjettforslag er bedre for norsk konkurransevne enn det budsjettopplegget som vi overtok fra den forrige regjeringen.

For den enkelte skattyter er det aller viktigste ved et statsbudsjett hvor mye vedkommende beholder av egen inntekt, og hvor mye pengene er verd. Kjøpekraften av egen, disponibel inntekt bestemmer hvor langt mennesker og familier klarer seg selv, og hvor langt de kan ta hånd om andre.

Skal vi få selvstendige individer og familier, med stor evne til å klare seg selv og løse sine egne problemer, så må vi bedre deres personlige økonomi ved å redusere skattetrykket. Også det er en innsats for et bedre samfunn.

Kommende innsparinger, budsjettdisiplin

Regjeringen har store ambisjoner. Vi skal få hjulene i gang igjen i norsk næringsliv, for å skape nye arbeidsplasser og bekjempe arbeidsløsheten. Da må vi føre en politikk som stimulerer til nyetablering og økt innsats.

Vi skal gjøre mer for å få bukt med helsekøene. Vi skal gi folk større trygghet i hverdagen, utvikle kunnskaper og kompetanse, føre en aktiv distriktspolitikk, bekjempe forurensninger.

Vi må gjøre dette innenfor stramme rammer. Vi kan ikke øke de offentlige budsjettene i forhold til privat økonomi uten skadevirkninger. Vi har forpliktet oss til å gjøre den offentlige andelen mindre.

Altså må vi forsøke å skille ut slike statsoppgaver som kan løses like godt eller bedre i privat regi.

Vi må bruke pengene mer effektivt, slik at vi frigjør midler til økt innsats på de områder som våre partier ønsker å gjøre mest på. Prøven på offentlig innsats ligger ikke i hvor mange penger som blir brukt, men hvor store oppgaver som blir løst.

For å få til kursendring må vi underlegge oss selv en streng økonomisk disiplin. Vi kan ikke legge alle nye oppgaver utenpå de budsjettene vi har vedtatt. Når vi vil ha noe nytt inn, må vi ta noe annet ut. Slik må hver eneste familie og hver eneste bedrift tenke. Det samme må regjering og Storting. Derfor har Regjeringen vedtatt at den vil "styre tilleggsbevilgninger for 1990 innen rammen av det samlede utgiftsbudsjett som nå blir vedtatt". Dette er en uhyre viktig beslutning. Den betyr at vi nå kobler et grep på de offentlige utgiftene, med langt større virkninger enn de som ligger i dagens budsjettinnstramming. De siste årene har jo summen av tilleggsbevilgninger i løpet av budsjettåret representert veritable ekstrabudsjetter i seg selv. Vi vil ha en slutt på det.

Jeg nevnte strengere vurdering av de offentlige utgifter. Vi er i gang med å se på retningslinjene for utbetaling av sosialstøtte. Vi vurderer omfanget og ser på spørsmålet om å innføre et tak for utbetalinger. Det er helt klart at den eksplosjonen vi har hatt på dette området må bringes under kontroll. Vi må se kritisk på om de enkelte ordninger virkelig

treffer dem som har størst behov for sosial hjelp, og på faren for at ordningene bidrar til å skape sosialklienter.

Likeså må vi gjennomgå hele hjelpeapparatet for asylsøkere og flyktninger, med sikte på å skjære ned ventetiden og få dem fortere ut av det sosiale hjelpeapparatet og inn i lønnsomt arbeide.

Trygghet i hverdagen

Et av målene for budsjettrevisjonen har vært å øke tryggheten i folks hverdag. Vi har villet gjøre noe med folks følelse av utrygghet i hverdagen. Å skape trygghet er naturligvis noe mer enn en budsjettsak. Men det er også en budsjettsak. Det er samtidig noe mer enn en sak for ett enkelt budsjett. Men vi begynner med dette budsjettet.

Stadig flere mennesker føler i dag kriminaliteten og voldstendensene i samfunnet som en trussel mot dem selv. De er redde, de opplever innbrudd, de hører om eller utsettes for overgrep. De vet at bare 14 prosent av anmeldte lovbrudd blir oppklart. De ser at gjerningsmenn går fri, og at straff ikke blir sonet. De føler at samfunnet ikke er i orden, slik det skulle være.

Jeg tror dette er farlig. Både kriminaliteten i seg selv, og følelsen av maktesløshet overfor den. Derfor har vi unntatt Justisdepartementets budsjett fra innstrammingene på neste års budsjett. Og justisministeren har snudd om på måten departementet bruker midlene på. Mer av budsjettet skal gå til den direkte kampen mot kriminalitet, altså til arbeidet for å gi vanlige, lovlydige mennesker større trygghet. Vi skal få rettsapparatet til å fungere bedre. Og de straffer som er idømt skal bli sonet. Det skal straffe seg å øve vold mot andre.